

---

## Oral helse – forord

---

Epidemiologisk forskning innen oral helse omfatter mange forskjellige aspekt og bruker kunnskap fra odontologisk forskning såvel som fra andre relevante fagfelt. Utvalget av artikler i dette temaheftet viser noe av bredden av aktivitet, valg av temaer og metodevalg. Det spenner fra miljøpåvirkning sporbart i melketenner til en pilotstudie blant voksne i Finnmark i forberedelse til en større helsestudie. Metodevalg omfatter bl.a. intervensjonsstudie, tverrsnittstudie, observasjonsstudie og oversiktsartikkel. Det er grovt sett tre fagområder som omhandles; barnetannpleie, voksentannpleie og kvalitetsindikatorer (KI) i tannhelse. Barn- og voksentannpleie er grunnleggende fagområder, mens kvalitetsindikatorer er et nyere område.

Vi har prøvd å finne aktuelle forfattere som arbeider med epidemiologisk forskning, og som har hatt tid til å skrive, til dette temaheftet. Alle de tre odontologiske fagmiljøene i Tromsø, Bergen og Oslo har bidratt til temaheftet, men også andre forfattere har bidratt fra Universitetet i Oslo og Helsedirektoratet. Det er en stor glede å presentere følgende arbeider:

Våre melketenner er ikke bare et midlertidig tannsett, men kan avsløre miljøpåvirkning prenatalt og i tidlig oppvekst. Helene Meyer Tvinnereim, Maiken Rørvik Langseth og Kristin S. Klock gir i artikkelen **Melketenner som biomarkører i epidemiologisk forskning** en oversikt over denne forskning, hvordan den gjennomføres og hvilke stoffer som til nå har vært vanligst å analysere for. Siden melketenner ikke remodelles etter at de er ferdig dannet, kan de analyseres etter lang tids lagring.

Tove I. Wiggen og Nina J. Wang har brukt resultater fra Den norske mor og barn-undersøkelsen som Nasjonalt folkehelseinstitutt gjennomfører. De publiserer her artikkelen **Parental influences on dental caries development in preschool children. An overview with emphasis on recent Norwegian research**. Inkludert er også en litteraturoversikt. Forfatterne viser hvordan familiestruktur og mors innflytelse påvirker førskolebarns tannhelse.

Anne Nordrehaug Åstrøm og Kijakazi Obed Mashoto publiserer i **Changes in oral health related knowledge, attitudes and behaviours following school based oral health education and atraumatic restorative treatment in rural Tanzania** resultater fra sin intervensjonsstudie i rurale Tanzania. De har studert endringer i kunnskap, holdninger og oppførsel innen oral helse blant skolebarn etter at de hadde fått undervisning om å forebygge tannsykdommer og enkel behandling.

I artikkelen **Oral health of adults in northern Norway – A pilot study** beskriver Sarah M. Adekoya

og Magritt Brustad hvordan de har gjennomført en pilotstudie blant voksne i kommunene Båtsfjord og Nordkapp og deres erfaringer knyttet til den. Pilotstudien har vært viktig i planleggingen av en helseundersøkelse på oral helse blant voksne i Nord-Norge som skal inkludere en klinisk tannhelsestudie i tillegg til epidemiologiske data. Hovedstudien er SAMINOR 2 som er en videreføring av SAMINOR-prosjektet: *“Population based study of health and living conditions in areas with both Sami and Norwegian populations”*.

Tidstrender i utvikling av oral helse er viktig å innhente og trekke lærdom av. Rasa Skudutyte-Rysstad, Harald M. Eriksen og Espen Bjertness gir en samlet oppsummering av hennes PhD-avhandling i artikkelen **Oral health among 35-year-olds in Oslo, Norway. A summary of time trends 1973-2000**. Deres utgangspunkt er fire tverrsnittstudier i årene 1973, 1984, 1993 og 2003 av 200-250 tilfeldig utvalgte 35-åringer i hver studie. Hovedformålet var å registrere endringer i oral helse, kariesutvikling, endodontisk og periodontisk tilstand.

Systemisk sykdom og orale sykdommer kan influere hverandre. I artikkelen **Diabetes and oral health** gir forfatterne Kjersti Skjold Rønningen og Morten Enersen en oversikt over vitenskapelig evidens for hvilke fysiologiske mekanismer som kan ligge til grunn for medvirkende symptomer i personer som har både diabetes og periodontitt. Artikkelen gir viktig informasjon om å vise årvåkenhet ved symptomer av begge tilstander og påpeker den positive effekten adekvat behandling kan gi.

Maren Mathiesen Wilberg beskriver i **Kvalitetsindikatorer innen tannhelse i Norge og Norden** arbeidet med kvalitetsindikatorer (KI) i tannhelsetjenesten. Siden 2005 har Helsedirektoratet jobbet med å utarbeide KI innen tannhelse nasjonalt og senere i nordisk samarbeid. KI gir mål på struktur, prosess og resultat i tannhelsetjenesten. Slik får vi viktig informasjon om noen mål for hvilke ressurser og den praksis som vi tar i bruk i tannhelsetjenesten, og noen KI for behandlingsresultater i hovedsak for barn og unge. Selv om KI er viktige styringsparametre for helsemyndighetene, så er de av stor interesse for epidemiologisk forskning for å kunne vurdere vår innsats for befolkningens erfarde og opplevde tannhelse.

Det er derfor interessant at Marit S. Skeie, Kristin S. Klock og Ola Haugejorden tar opp og vurderer datagrunnlaget innen pedodonti som rapporteres inn i KOSTRA, SSB, i **Nåværende norske rutiner for innsamling av data innen kariesepidemiologi blant barn/unge – holder rutinene fortsatt mål?** Deres fokus er reliabilitet og validitet av innsendte data, og

de finner at ”nåværende KOSTRA-rutiner bør endres og arbeidsmetoder oppdateres i samsvar med moderne syn på kariesforebygging og terapi”.

Alle artiklene har vært gjennom ekstern review/fagfelleevaluering. En stor takk til alle eksterne referee'ere, nasjonale og internasjonale, som har gitt en kritisk vurdering av manuskriptene. Jeg håper de også har hatt faglig utbytte av dette arbeidet. En stor takk til professor Nina J. Wang, Det odontologiske

fakultet, Universitetet i Oslo, som har kommet med forslag til forfattere og referee'ere og til kritiske kommentarer på flere manuskript.

Det har vært interessant og spennende å samle forfattere som kunne bidra til temaheftet, og vise variasjonen på temaer innen epidemiologisk forskning innen oral helse. En stor, stor takk til dere alle som har bidratt til å gjøre dette til et spennende temahefte! God lesning!

## Gjesteredaktør



**Lise Lund Håheim**

Professor II, Institutt for oral biologi, Universitetet i Oslo  
a.l.l.haheim@odont.uio.no